

Datatilsynet

Kameraovervåking – hva er lov?

Sist endret: september 2015

Kameraovervåking kan være et inngrep i personvernet.

Overvåkingen er derfor lovregulert, og den ansvarlige har plikt til å sette seg godt inn i regelverket - før overvåkingen settes i gang.

Innhold

1. Hva er kameraovervåking?	3
2. Er kameraovervåkingen nødvendig?	4
3. Hvilke områder kan overvåkes?	6
4. Sett deg inn i reglene.....	11
5. Sikring av opptak og anlegg - informasjonssikkerhet.....	15
6. Benytt den minst krenkende formen for overvåking	17
7. Regelverk	19

1. Hva er kameraovervåking?

Kameraovervåking er en regelmessig overvåking av personer ved hjelp av et automatisk kamera. Utstyr som lett kan forveksles med et ekte kamera, omfattes også av reglene.

Definisjon

Begrepet kameraovervåking defineres i personopplysningsloven § 36:

"Med kameraovervåking menes vedvarende eller regelmessig gjentatt personovervåking ved hjelp av fjernbetjent eller automatisk virkende overvåkingskamera eller annet lignende utstyr som er fastmontert. Som kameraovervåking anses både overvåking med og uten mulighet for opptak av lyd- og bildemateriale. Det samme gjelder utstyr som lett kan forveksles med en ekte kameraløsning."

I 2012 kom det endringer i loven som blant annet medfører at bruk av såkalte "dummy-kameraer" også omfattes av regelverket. At ordet "fastmontert" brukes i definisjonen, tydeliggjør at håndholdte kameraer ikke defineres som kameraovervåking.

Regelverk

Hvis du skal sette opp kameraovervåking må du forholde deg til hele personopplysningsloven med de presiseringene og tilleggskravene som beskrives i lovens kapittel 7. I personopplysningsforskriften kapittel 8 finner du også noen bestemmelser som gjelder spesifikt for kameraovervåking. Det er vi i Datatilsynet som skal se etter at disse bestemmelsene følges.

Det er normalt ikke tillatt å overføre eller ta opp lyd sammen med bildet. Dersom det likevel blir tatt opp lyd, vil bruken av lyd reguleres av bestemmelsene om kameraovervåking.

Merk

Dersom du er en privatperson som overvåker eget, privat område og du ikke fanger opp andre personer, har du heller ingen plikter etter loven. En privatperson vil vanligvis ikke ha anledning til å overvåke annet enn eget hus og hage. Se mer om dette under "Hvilke områder kan overvåkes?"

2. Er kameraovervåkingen nødvendig?

Det første spørsmålet du må stille deg er om kameraovervåkingen er nødvendig for å oppnå det du ønsker. Foreligger det et saklig behov? Er alle andre alternativer vurdert? Hvis ikke overvåkingen er nødvendig, er den heller ikke lovlig.

Hva ønsker du å oppnå?

Du må vurdere om det foreligger et saklig behov og en berettiget interesse for å ta i bruk kameraovervåking. Dersom målet er å forhindre innbrudd, tyveri og hærverk, eventuelt å kunne oppdage eller dokumentere denne type hendelser, kan det være et saklig behov for å sette opp kamera. Det må da foreligge et helt konkret problem eller være en overhengende fare for et problem av betydning.

Risiko- og sårbarhetsanalyser er gode virkemidler for å kartlegge behovet for og målet med overvåkingen. Slike analyser er også av verdi i en avveining av interesser; behovet for overvåkingen holdt opp mot hvor krenkende kameraovervåkingen vil være for de som blir berørt.

I regelverket er formålet svært viktig. Det kreves at innsamling og bruk av personopplysninger skal skje til formål som klart beskrevet, og det kan bare samles inn opplysninger som er relevante for formålet. Uten å ha klare tanker om hva du vil med overvåkingen, blir det vanskelig å vurdere hva som er relevant å overvåke.

Regelverket innebærer også at det som er beskrevet som formålet setter begrensninger for hva opplysningene kan brukes til. Opplysninger samlet inn for ett formål, kan ikke uten videre brukes til andre formål. Et eksempel: Bedriftens inngangsparti overvåkes for å forhindre, oppdage og dokumentere om uautoriserte personer tar seg inn i bygget. Samme overvåkingsopptak vil kanskje også kunne gi svar på om en ansatt fører timelisten riktig. En slik bruk av overvåkingsmaterialet vil derimot være i strid med det oppgitte formålet, og vil derfor være ulovlig.

Vil kameraovervåkingen hjelpe?

Du bør tenke grundig gjennom om du tror overvåkingen vil ha en forebyggende virkning eller betydning for oppklaring av hendelser. Vil det hjelpe, og i så fall mot hva? Kameraovervåking må være et egnet tiltak for det du ønsker å oppnå.

Du må alltid se behovet for og nytten av overvåkingen, opp mot den krenkelsen eller ulempen overvåkingen medfører. Når du vurderer å sette i gang kameraovervåking, skal du legge vesentlig vekt på at den bidrar til å verne om liv eller helse, eventuelt om den forebygger gjentatte eller alvorlige straffbare handlinger.

Særlig like etter hendelser som skaper utrygghet, sinne eller frustrasjon, vil et ønske om tiltak og handling melde seg. Kameraovervåking er noe synlig og konkret, og kan være lett å ty til for å vise at man har gjort noe. Det er ikke en god nok begrunnelse. Det må foreligge en vurdering som viser at overvåkingen kan være et egnet virkemiddel for å oppfylle formålet.

Vurdering av andre tiltak

Kameraovervåking skal normalt ikke brukes dersom problemet kan løses eller risikoen minimeres gjennom andre egnede, men mindre inngripende tiltak. I enkelte tilfeller kan det kreves at den som vil overvåke har prøvd ut alternative løsninger uten å oppnå ønsket effekt.

Eksempler på alternative tiltak er:

- fysisk sikring,
- begrenset adgang eller adgangskontroll, samt låse- og alarmsystemer,
- tilstedeværelse gjennom økt bemanning eller vakthold,
- økt lyssetting, og
- oppmerksomme ansatte, opplæring og gode rutiner.

I mange situasjoner vil det være både nyttig og rimelig å høre meningen til de som blir mest berørt av overvåkingen. I noen situasjoner vil det også være påkrevd; en arbeidsgiver har plikt til å drøfte behov, utforming, gjennomføring og vesentlig endring av kontrolltiltak i virksomheten med arbeidstakernes tillitsvalgte.

3. Hvilke områder kan overvåkes?

Selv om du har kommet frem til at kameraovervåking er den beste løsningen på problemet, er det ikke sikkert at det er lov å overvåke det ønskede området.

GENERELT

Det er vanskelig å definere helt klare og tydelige grenser for hvilke områder det er tillatt å overvåke. Det vil alltid finnes unntak. Denne listen gir derfor ikke en fullstendig oversikt. Du må selv vurdere om områdene vil være lovlige å overvåke, og sørge for å følge regelverket ellers.

Den ansvarlige må begrense seg til seg og sitt. En virksomhet kan for eksempel ikke overvåke nabobedriftens område.

Hvis du overvåker områder hvor kun en begrenset krets av personer ferdes jevnlig, må du ha et behov for å forebygge farlige situasjoner eller ivareta personers sikkerhet, eller et annet særskilt behov. Dette vil for eksempel gjelde for områder i en bedrift hvor kun ansatte har tilgang.

Det er normalt ikke tillatt å overføre eller ta opp lyd sammen med bildet. Dersom det likevel blir tatt opp lyd, vil bruken av lyd reguleres av bestemmelsene om kameraovervåking.

Privat grunn

En privatperson kan lovlig overvåke eget hus og hage. Men; kameraet kan ikke samtidig fange opp deler av et offentlig område eller en annen persons eiendom. Du kan heller ikke overvåke andres private sfære, slik som leieboere og deres besøkende. Dersom det bor flere i huset, eller det er noen som har ditt hjem som arbeidsplass, må de selvsagt informeres om overvåkingen.

Det er normalt ikke lov til å overvåke områder hvor det foregår allmenn ferdsel (for eksempel en sti eller en badeplass). Selv om du er grunneier kan du altså ikke fritt filme turgåere eller badende på din egen eiendom.

Vær også oppmerksom på at selv om **opptaket** kan være lovlig, kan du ikke bruke det helt som du vil. Slike private opptak kan for eksempel ikke fritt publiseres - for eksempel på Internett - uten at de som er på opptaket har samtykket.

Offentlige områder

Private aktører kan vanligvis ikke overvåke offentlige områder. Med offentlige områder menes veier, gater, plasser og lignende. Offentlige områder skal kun overvåkes av offentlige myndigheter, slik som politiet. Dersom bare en helt uvesentlig del av offentlig område fanges opp, vil overvåkingen likevel kunne tillates. Dette betyr for eksempel at en butikk ikke kan sette opp kamera som overvåker gata utenfor. Å sette opp kamera som overvåker fasaden vil derimot kunne være greit.

Hjemlig eller privat situasjon

Det finnes enkelte områder som ikke er lov å kameraovervåke uansett årsak. Dette gjelder overvåking av andre i deres egne private hjem, men også overvåking på steder hvor de overvåkede befinner seg i en hjemlig situasjon.

Det er for eksempel ikke lov å overvåke hotellrom, toalettrom, avkleddingsgarderober, prøverom og lignende områder.

SPESEIELLE OMRÅDER

Arbeidsplassen

Som arbeidsgiver kan du bare overvåke dine ansatte med kamera dersom du har et særskilt behov. Overvåkingen skal ikke være uforholdsmessig belastende for de ansatte. En overvåking av pauserom vil for eksempel ikke være tillatt. Tiltaket skal drøftes med de ansattes tillitsvalgte, og de ansattes holdning til overvåkingen bør vektlegges. De ansatte må også få informasjon om overvåkingen på forhånd.

Hvis formålet er å ivareta de ansattes helse og sikkerhet, vil overvåkingen normalt være tillatt. Det vil da stilles krav til at arbeidsplassen er vurdert til å ha en spesielt høy sikkerhetsrisiko. Steder der det drives risikofylt produksjon, eller hvor det er store sjanser for ran, slik som banker og postkontor, er typiske eksempler. Dette vil likevel kun gjelde på de konkrete områdene hvor det er en betydelig risiko, slik som steder der kontanter håndteres eller der pengeskap er plassert.

Dersom formålet er å motvirke straffbare handlinger fra de ansatte selv, slik som underslag og svinn, vil overvåkingen kunne tillates hvis det er et tydelig behov. Det vil da stilles krav til at virksomheten har påvist at slik aktivitet foregår, og at underslaget eller svinnet er av et visst omfang.

Les mer om overvåking i arbeidslivet under temaet arbeidsliv på datatilsynet.no.

Butikk og bank

I publikumsområder i blant annet butikker, kiosker, bensinstasjoner, banker og postkontor vil publikum normalt ikke føle det som særlig krenkende at det finnes kameraovervåking. Disse områdene kan derfor overvåkes dersom virksomheten har et klart behov for å beskytte seg mot ulike typer kriminalitet. Overvåkingen må imidlertid stå i et rimelig forhold til den trusselen virksomheten står overfor.

Borettslag

I borettslag eller andre boligselskap skal all form for kameraovervåking være forankret i et ønske blant beboerne, og det må være avklart at tiltaket har en sterk tilslutning. I praksis har to tredjedels flertall blitt lagt til grunn som en grense, og det anbefales at overvåkingen vedtektsfestes. Dette innebærer at saken legges frem på et allmøte, en generalforsamling eller lignende, og at vanlige vedtektsbestemmelser gjelder. Det er ikke tilstrekkelig at et flertall i styret er for overvåkingen.

Overvåking for å avklare etterlevelse av husordensregler, god kildesortering eller andre mindre tungtveiende formål, er ikke tillatt.

Parker, strender og rekreasjonsområder

Denne type områder som er tilgjengelige for allmennheten kan bare overvåkes dersom behovet er klart større enn ulempene. Det må vurderes om overvåkingen har vesentlig betydning for å forebygge straffbare handlinger som kan true liv eller helse, hindre ulykker eller ivareta lignende samfunnsnyttige interesser.

Parkeringskontroll

Vi har konkludert med at bruk av overvåkningskamera for å kontrollere parkering strider mot personopplysningsloven. En virksomhet kan altså ikke gi kontrollavgifter for feilparkering på bakgrunn av bilder tatt av et overvåkningskamera. Det er allikevel tillatt å bruke fastmonterte kamera med automatisk skiltgjenkjenning (ANPR) for å registrere ut- og innpassering i parkeringshus og ettersende parkeringsavgift. Dette forutsetter at det finnes en mulighet til å betale på stedet og dermed få opplysningene slettet.

Porttelefon

Porttelefoner defineres som kameraovervåking fordi de er automatiske og fastmonterte kameraer. Vi har godtatt systemer der kameraet er tilknyttet ringesystemet så lenge kameraet kun blir aktivert når det ringer på hos den enkelte beboer, og ikke aktiveres utenom dette.

Loven krever at all overvåking skal varsles tydelig. Dette kan skje gjennom skilting der det fremgår at det finnes et kamera tilkoblet ringeklokken. Det er også viktig at kameraet bare fanger opp området rett foran døren, og ikke mer enn det som er nødvendig for å se hvem som ringer på.

Skoler

Overvåking på skoler for å motvirke hærverk eller annen kriminalitet skal normalt avgrenses til perioder utenfor alminnelig skoletid. Dette gjelder både inne og ute på steder hvor elevene ferdes i sin skolehverdag, slik som skolegård, ganger, kantine eller klasserom. Elever og foresatte skal være godt informert om overvåkingen og når den skjer.

Transport

I transportmidler slik som buss, trikk, tog og på ferger vil kameraovervåking være tillatt dersom formålet er å ivareta passasjerenes eller de ansattes sikkerhet. Dette er områder som nærmest er å anse som offentlig sted, og der den enkelte vanligvis ikke vil ha en forventning om å være særlig privat. Kameraene bør kun fange opp de mest utsatte områdene. Overvåkingen bør også, dersom det er gjennomførbart, legges til de tidspunktene da behovet er til stede, og ikke foregå kontinuerlig. Forventningen om diskresjon er selvsagt individuell, men vil nok oppleves annerledes i en taxi enn på en bilferge.

Når det gjelder taxi er det derfor ikke tillatt med kontinuerlig kameraovervåking. Her vil passasjerene normalt ha en helt annen forventning til privatliv. Dersom drosjeeieren ønsker tiltak for å øke egen eller passasjerenes sikkerhet, vil det være tilstrekkelig å ta et bilde ved turens start og/eller slutt, samt å gjøre det mulig å slå på kameraovervåkingen i truende situasjoner.

Trening, helse og basseng

Overvåking på steder der publikum normalt forventer privatliv og diskresjon, slik som legekontor, treningsstudio, spa og badebasseng, vil normalt ikke være tillatt.

Dersom det ligger helt spesielle sikkerhetshensyn til grunn, for eksempel ved overvåking av bassenganlegg, vil overvåkingen likevel kunne aksepteres hvis det foreligger et klart behov. Overvåkingen skal i disse tilfellene kun være et supplement til, og ikke i stedet for, vanlige vakter.

Merk også at dersom slike områder skal overvåkes, **kan** det kreves konsesjon. Les mer om konsesjonsplikt under kapitlet "Sett deg inn i reglene".

Utsteder og restauranter

På restauranter, kafeer, barer, nattklubber og lignende er kameraovervåking i liten grad tillatt. På steder som brukes til avslapning, rekreasjon eller sosialt samvær vil publikum i større grad ha en forventning om å ikke bli overvåket. Det skal derfor gode argumenter til for å kunne overvåke her.

Noe avhengig av situasjon og behov har det vært akseptert overvåking av inngangsparti og eventuelt av køen utenfor. Dette skal imidlertid avgrenses til de dager og tidspunkt da det som regel oppstår problemer. Overvåkingsutstyr som blir aktivisert i helt spesielle tilfeller, for eksempel i forbindelse med truende situasjoner, kan være akseptabelt ut i fra sikkerhetshensyn.

Viltkamera

Viltkamera er overvåkingskamera som plasseres i utmark for å fange opp dyreliv. Bruk av viltkamera er tillatt så lenge hensikten utelukkende er å ta bilder av dyr, og dersom det er truffet effektive tiltak for å unngå at det blir tatt bilder av mennesker.

Å kunne ferdes i skog og mark uten å bli overvåket er et viktig fellesgode. Viltkamera bør derfor bare plasseres der det er **usannsynlig** at mennesker ferdes. Kameraene bør uansett skiltes så man ser at området er overvåket. Hvis det blir fanget opp mennesker på opptakene, skal dette slettes.

Du bør også kontakte grunneier før du eventuelt setter opp kamera.

ANNET

Dashbordkamera og hjelmkamera

Dashbordkamera (også kalt frontrutekamera) er kamera som installeres foran i biler eller lastebiler og som filmer ut frontruta, mens hjelmkamera gjerne festes på sykkelhjelm eller lignende. Denne typen kamera er ikke vurdert som fastmontert kamera, og er derfor ikke kameraovervåking – i lovens forstand. Det betyr at reglene og pliktene man har ved kameraovervåking ikke vil gjelde når det brukes av privatpersoner.

Ved bruk av kamera i yrkesbiler vil andre bestemmelser komme inn. Dette blir et forhold mellom arbeidsgiver og arbeidstaker. Les mer om dette på datatilsynet.no, under Arbeidsliv.

Droner med kamera

En drone er et ubemannet fartøy. Det kan for eksempel være et fjernstyrt helikopter eller fly, og veier fra noen få gram til flere kilo. Noen droner er utstyrt med kamera, men også i dette tilfellet faller det utenfor definisjonen for kameraovervåking, siden det ikke er fastmontert og automatisert.

Det er en oversikt over regelverket ved bruk av droner på datatilsynet.no, under Teknologi.

Merk likevel: Selv om opptaket er lovlig, trenger ikke bruken av dem å være det. Publisering av opptak gjort med dashbordkamera, hjelmkamera, droner eller lignende, må derfor gjøres med forsiktighet. Du *kan* ha anledning til å legge noe du har filmet ut på nett, men ikke dersom det krenker andres privatliv. Du bør derfor alltid be om samtykke fra dem du har filmet før opptaket publiseres, hvis de kan gjenkjennes på opptaket.

Webkamera

Bruk av fastmonterte kamera for publisering av oversiktsbilder på Internett er lov **hvis det ikke kan identifiseres personer** på bildene. Å legge ut oversiktsbilder på nett som for eksempel viser offentlige områder vil derfor kunne være lovlig.

Det er imidlertid ofte vanskelig å trekke en klar grense for når det mulig å identifisere enkeltmennesker. Tre gode råd er derfor:

- å sikre at privatbebyggelse ikke kommer med på bildet
- lang avstand til det som fanges opp
- at bildekvaliteten gjør det vanskelig å se detaljer

Byggeplass – jevnlig fotografering under byggeperioden

Ofte ønsker en byggherre eller utbygger å montere et kamera som fotograferer byggeplassen med jevne mellomrom slik at det er mulig å lage en video (såkalt time-lapse) av byggeprosessen. Det forekommer også at den som monterer kameraet ønsker å legge bildestrømmen på nettet, for eksempel en kommune som ønsker å la borgerne følge med på byggingen av kommunens nye kulturhus.

Dette er lovlig så lenge man følger disse to retningslinjene:

- Kameraets plassering og bildenes oppløsning må være slik at det ikke er mulig å gjenkjenne enkeltpersoner på bildene.
- Hyppigheten av fotograferingen må være så sjelden at det ikke er mulig for eksempel for byggearbeidernes arbeidsgiver å følge med på de ansattes arbeidsutførelse. Vi anbefaler at det ikke tas bilde oftere enn hvert tiende minutt.

Blir disse retningslinjene fulgt er, dette ikke å regne som kameraovervåking i lovens forstand. Det betyr at reglene og pliktene man har ved kameraovervåking ikke vil gjelde. Vi anbefaler likevel at de som er berørt av fotograferingen informeres om hvorfor dette er montert, og hvordan det er ment å virke.

4. Sett deg inn i reglene

Det følger en god del plikter og regler med kameraovervåkingen, og dette må du som er ansvarlig sette deg inn i. Dersom du ikke kjenner lovverket godt nok, kan du i verste fall komme i både straffe- og erstatningsansvar.

Får du hjelp til å gjennomføre overvåkingen?

Noen overlater helt eller delvis overvåkingen til en annen part, for eksempel et vaktelskap. I så fall kreves en databehandleravtale som regulerer forholdet. Det er viktig å merke seg at du fremdeles har ansvaret selv om en annen part utfører oppgavene for deg.

Les om databehandleravtale på datatilsynet.no.

Varslingsskilt og informasjon

Det er et krav i loven at all overvåking skal varsles tydelig slik at alle som blir berørt får informasjon om overvåkingen. Skjult overvåking er ikke tillatt.

Bruk av varslingsskilt er nødvendig for at informasjonen skal nå frem til alle som blir berørt, og for at overvåkingen skal kunne virke forebyggende. Skiltene må ha en størrelse, plassering og et antall som gjør det lett å få med seg at området er overvåket, og skal fortrinnsvis settes der hvor man går inn i det overvåkede området.

Varslingen skal oppgi hvem som er ansvarlig for overvåkingen. I tillegg bør det stå kontaktinformasjon, for eksempel et telefonnummer man ønsker at henvendelser om overvåkingen rettes til. Det er altså ikke navnet til virksomheten som har installert utstyret som skal stå på skiltene.

Dersom overvåkingen også skjer med lyd, skal det fremgå tydelig av skiltet.

Det er viktig at varslingsskiltene gjør det forståelig hvilke områder som er overvåket. Ofte går det frem av sammenhengen, men ikke alltid. Inne i bygg er det for eksempel viktig at det varsles på nytt hvis overvåkingen fortsetter i nye soner eller rom. Hvis det varsles om kameraovervåking i resepsjonsområdet, er det ikke alltid en selvfølge det også forgår overvåking i andre deler av bygget. Det kan også stå på varslingsskiltene hva som er overvåket.

Det vil være rimelig at særlig berørte parter får mer utfyllende informasjon. Informasjonsskriv kan være en løsning, for eksempel til nye beboere i et sameie eller skoleelever og foresatte.

Meld fra til Datatilsynet

For de aller fleste som skal ta i bruk kameraovervåking er det tilstrekkelig å melde fra om dette til oss før oppstart. I noen tilfeller vil overvåkingen kreve en forhåndsgodkjennelse, se neste punkt om konsesjonsplikt. Meldingen kan sendes inn både elektronisk og som papirversjon. Det er også utarbeidet en egen veiledning for utfylling av meldeskjema om kameraovervåking. Du finner meldeskjemaet som skal benyttes og veiledning til utfylling på datatilsynet.no.

En melding er gyldig i tre år. Fortsetter overvåkingen etter dette, må du selv huske å fornye den gamle meldingen, eventuelt melde overvåkingen på nytt.

Merk at en melding til oss ikke er en tillatelse, men en beskjed til oss om at du foretar kameraovervåking. Meldingene brukes blant annet til å skaffe oversikt over hvor mange som driver med slik overvåking, og for å kunne føre tilsyn med at reglene overholdes. Innsendte meldinger er offentlig tilgjengelige, og kan søkes frem i en database over gyldige meldinger.

Konsesjonsplikt

I noen få tilfeller vil kameraovervåking kreve en forhåndsgodkjenning gjennom konsesjon fra oss (personopplysningsloven § 37 fjerde ledd). Dette gjelder kun når **en vesentlig del** av personopplysningene som overvåkingen fanger opp er sensitive. Opplysninger om helseforhold, politiske sympatier, religiøs oppfatning, fagforeningstilknytning og seksuelle forhold er eksempler på sensitive personopplysninger (se personopplysningsloven § 2 nr. 8). Disse regnes som spesielt beskyttelsesverdige.

Det vil også være konsesjonsplikt dersom selve formålet med kameraovervåkingen er å registrere sensitive personopplysninger. Et eksempel på dette kan være kameraovervåking av en bro, der formålet er å oppdage mennesker som kan begå selvmord ved å hoppe.

Ofte kan det være vanskelig for den behandlingsansvarlige å vurdere om en vesentlig del av opplysningene som kameraovervåkingen registrerer, er sensitive. Her må du gjøre en vurdering ut fra hva opptakene viser. Hvert enkelt kamera må vurderes ut fra plassering og vinkling.

Kameraovervåking på en buss vil for eksempel ikke være konsesjonspliktig. Dette gjelder selv om overvåkingen vil kunne registrere enkeltpersoners helseforhold, politiske oppfatning eller seksuelle legning. Det må altså skje en mer systematisk registrering av de sensitive personopplysningene.

Når det derimot gjelder kameraovervåking inne på et venterom i spesialisthelsetjenesten, på et møtested for homofile, i medlemslokalene til en fagforening eller et politisk parti, er vår vurdering at det som utgangspunkt vil være konsesjonspliktig. Her vil personopplysningene i vesentlig grad være sensitive ut fra konteksten kameraovervåkingen foregår i.

Merk! Det er et unntak fra denne konsesjonsplikten dersom overvåkingen antas å ha vesentlig betydning for forebygging eller oppklaring av straffbare handlinger (personopplysningsloven § 37 annet ledd). For å kunne benytte dette unntaket må dette utelukkende være formålet med kameraovervåkingen.

Vi har laget en kort sjekkliste for å forenkle arbeidet med å avgjøre om overvåkingen er konsesjonspliktig:

1. Er selve hovedårsaken til at kameraovervåkingen er satt opp at det skal registreres sensitive personopplysninger om helse, seksuelle forhold, politisk tilhørighet eller religiøs oppfatning?

Ja = Konsesjonsplikt

Nei = Se neste punkt

2 a) Vil kameraovervåkingen i **vesentlig grad** registrere sensitive personopplysninger om helse, seksuelle forhold, politisk tilhørighet eller religiøs oppfatning?

Ja = Konsesjonsplikt, men ikke hvis punkt 2 b) gir unntak

Nei = Ikke konsesjonsplikt

2 b) Vil kameraovervåkingen (som i vesentlig grad registrerer sensitive personopplysninger) ha vesentlig betydning for å forebygge og oppklare kriminalitet, og er dette utelukkende formålet med overvåkingen?

Ja = Ikke konsesjonsplikt

Nei = Konsesjonsplikt

Konsesjonssøknaden fylles ut og sendes til oss. I konsesjonene kan vi sette vilkår for kameraovervåkingen og bruken av opplysningene. Hvis du søker konsesjon, skal du ikke sende melding i tillegg. Skjema for søknad om konsesjon finner du på datatilsynet.no.

Sletting

Alle opptak skal slettes når det ikke lenger er en saklig grunn for å oppbevare dem, og senest sju dager etter opptak. Dersom det er sannsynlig at et opptak vil bli utlevert til politiet, kan opptaket oppbevares i inntil 30 dager. Opptak fra bank eller postlokaler, inkludert opptak fra kasse med Bank i Butikk og Post i Butikk, kan oppbevares i inntil tre måneder.

Utlevering/publisering

Opptak kan bare utleveres til politiet for etterforskning av straffbare handlinger eller ulykker, med mindre en lovbestemt taushetsplikt er til hinder for det. Ut over dette kan ikke opptak leveres ut eller vises til utenforstående uten at de som er med på opptaket samtykker.

Merk: Det er ikke tillatt å legge ut opptak på Internett uten samtykke fra alle som kan identifiseres. Brudd på dette vil kunne føre til kraftige bøter.

Innsyn

Personer har rett til innsyn i opplysninger som er lagret om dem. Det gjelder også for overvåkingsopptak, men retten til innsyn gjelder bare for de delene av opptakene hvor vedkommende selv er avbildet. Det skal mye til for å nekte innsyn.

Rett til innsyn betyr ikke at man har rett på en kopi av opptaket, men man må kunne få se opptaket. Dersom andres personvern eller sikkerhetsgrunner ikke er til hinder, kan den det gjelder få kopi av det aktuelle opptaket.

Internkontroll

Formålet med internkontroll er å etablere et system som sikrer at lovverket følges.

Internkontroll innebærer å sikre tilstrekkelig kunnskap om regelverket, samt lage rutiner for hvordan overvåkingsanlegget skal brukes, hvordan pliktene skal etterleves og hvordan rettighetene skal ivaretas. Internkontrollen skal også sikre at avvik oppdages slik at rutinene kan forbedres.

Les mer om internkontroll på datatilsynet.no.

Evaluering og revisjon

Behov og utfordringer kan endre seg. Kameraovervåkingen må derfor jevnlig tas opp til vurdering. Er det fremdeles samme behov for overvåkingen? Skal det gjøres endringer i hva som overvåkes? Når meldeperioden er i ferd med å løpe ut og meldingen eventuelt skal endres eller sendes inn på nytt, kan det være en god anledning for å gjøre en slik gjennomgang.

Hvis kameraovervåkingen er et kontrolltiltak på en arbeidsplass, har du som arbeidsgiver plikt til å jevnlig evaluere behovet for tiltaket sammen med arbeidstakernes tillitsvalgte.

Kontroll av om overvåkingsutstyret og rutinene fungerer som de skal, bør skje løpende.

Spesielt for arbeidsplassen

Hvis overvåkingen er et kontrolltiltak i arbeidslivet, har arbeidsgiveren også plikter etter arbeidsmiljøloven. Før tiltaket iverksettes, skal de berørte arbeidstakerne informeres om formålet med overvåkingen, praktiske konsekvenser, hvordan tiltaket vil bli gjennomført og hvor lenge overvåkingen antas å vare.

Noen råd for de ansatte (og virksomheten)

- På en velfungerende arbeidsplass skal det være en dialog rundt eventuell bruk av kameraovervåking. Tar ikke arbeidsgiver initiativ bør de ansatte gjøre det.
- Gjensidig trygghet om hvordan overvåkingsanlegget brukes er viktig på en arbeidsplass. Når det åpnes for tilgang fra utsiden av virksomheten kan denne tryggheten undergraves. Diskuter derfor hvordan anlegget skal brukes – også hvor det brukes fra. Skal det åpnes for tilgang fra utsiden av virksomheten, eller skal tilgang kun skje i kontrollerte omgivelser og ved konkrete hendelser?
- Diskuter hvordan sikkerheten skal ivaretas. Etter personopplysningsloven har du som arbeidstager rett på innsyn i overordnet informasjon om hvordan løsningen er sikret. Spør om hva som skal til for å få tilgang fra utsiden – og forvent et svar som sier noe mer enn bare passord.
- Spør om bruken av overvåkingsanlegget logges.
- Tillit er viktig på arbeidsplassen. En avtale om at tillitsvalgte regelmessig får se loggen kan være en god løsning.

5. Sikring av opptak og anlegg - informasjonssikkerhet

Det er viktig å sikre kameraovervåkingsanlegg på en god måte – enten overvåkingen utføres av en virksomhet, eller av en privatperson på privat grunn. Her følger noen råd om sikringen.

For virksomheter

Kravene til informasjonssikkerhet i personopplysningsloven gjelder også for kameraovervåkingsanlegg. Dagens overvåkingsanlegg er moderne informasjonssystem. Når disse knyttes til et nettverk må man være bevisst på sikringen av anlegget. Det må gjøres risikovurderinger og innføres sikkerhetstiltak. Sikkerhetstiltakene skal sikre at opptakene ikke kommer på avveier (konfidensialitet), at de ikke går tapt (tilgjengelighet), og at de er til å stole på – for eksempel hvor og når opptaket er gjort (integritet).

Det er et krav at virksomheten følger de samme prinsippene for sikring av et kameraovervåkingsanlegg som for et hvilket som helst annet informasjonssystem hvor personopplysninger blir behandlet:

- Det er viktig å sikre opptakene slik at ikke uvedkommende får tilgang til dem. Her er fysisk sikring av stor betydning. Opptak på minnepinne, DVD eller lignende skal låses inne.
- Ved lagring i skyen må det sørges for at leverandøren har god nok sikkerhet og at virksomhetens kundedata skilles fra andre virksomheter sine kundedata. Krav til sikkerhet skal formaliseres gjennom en databehandleravtale.
- Selve overvåkingsanlegget skal også sikres. Dette krever kunnskap, og dersom ikke virksomheten har det, må den skaffe profesjonell hjelp.
- Gjør en risikovurdering: Hva kan gå galt og hva er konsekvensen hvis det går galt? Les mer om risikovurdering på våre nettsider.
- Dersom løsningen skal gjøres tilgjengelig fra utsiden av virksomheten må man sørge for sterk autentisering. Dette kan gjøres som en del av andre fjerntilganger til virksomhetens systemer (hjemmekontorløsning), eller som en egen løsning for overvåkingsanlegget. Det kan for eksempel være tilgang fra kun én dedikert pc, bruk av kodebrikke, sikkerhetskode tilsendt på SMS eller lignende.
- Både tilgang til opptak og overvåking i sanntid (monitorering) skal avgrenses etter tjenstlig behov, og som oftest vil det være nok at noen svært få har tilgang.
- Sørg for at overvåkingsanlegget støtter logging. Det skal være mulig å kontrollere bruken i ettertid, for eksempel ved at brukerne får individuelle brukernavn og passord.
- Sørg for at datatrafikken er kryptert.
- Digitale overvåkingssystemer gjør det lettere både å kopiere og misbruke opptak. Gode rutiner og klare instruksjoner for bruk og kontroll av utstyret er derfor viktig. Ikke stol på at en ekstern leverandør kjenner alle kravene i regelverket, men sjekk at disse punktene er fulgt opp. Det er virksomheten som har ansvaret for at regelverket følges.

For privatpersoner

Er du en privatperson som bare overvåker eget hus eller hage, er du normalt ikke omfattet av disse reglene, men sikkerhet er allikevel viktig for deg. Sjekk derfor at kameraanlegget ikke ligger åpent tilgjengelig på nett. Her er det fort gjort å tråkke feil. Hvis du ikke sikrer anlegget på riktig måte kan du risikere at andre får tilgang til opptakene, men også at andre kan gå inn og styre kameraene.

- **Gjør en risikovurdering**

Er det nødvendig at kameraet skal være tilgjengelig på Internett?

- **Bytt standardpassordet**

Mange enheter kommer utstyrt med standard brukernavn og passord. Bytt disse.

- **Sikkerhetsoppdatering**

Hackere finner stadig sårbarheter i kameraene, det er derfor viktig at du regelmessig sjekker om det finnes sikkerhetsoppdateringer til kameraet ditt.

- **Hjemmeruteren**

Forstå konsekvensene av de endringer du gjør i hjemmeruteren for å få tilgang til kameraet fra Internett, feilkonfigurasjon kan føre til at også andre tjenester blir tilgjengelige for uvedkommende.

- **Bruk sikker kommunikasjon**

Når du logger deg på kameraet ditt, så husk å kun benytte sikre forbindelser/kryptering. Dette hindrer at brukernavn og passord kommer på avveie. Eksempel på sikker forbindelse er nettsider som starter med `https://` og ikke `http://`

Hvis du er i tvil om du har gjort dette riktig, be profesjonelle om hjelp.

6. Benytt den minst krenkende formen for overvåking

Det finnes ulike overvåkingsformer som kan bidra til at situasjonen blir minst mulig krenkende for den som overvåkes, og at potensialet for misbruk begrenses.

Overvåking uten opptak

Det er i mange tilfeller ikke nødvendig å gjøre opptak. Ofte er det nok med en monitor som viser hva som skjer. Monitorering uten opptak oppfattes vanligvis som mindre krenkende for den som overvåkes enn om det blir gjort opptak. Vær likevel oppmerksom på at monitorering også defineres som kameraovervåking, så du må forholde deg til regelverket akkurat som ved overvåking med opptak.

Kortvarig lagring av opptakene vil også redusere personvernulempene.

Hva viser bildene?

Av og til viser overvåkingsbildene mer enn det man egentlig har til hensikt å overvåke. Det kan være at noe av et naboområde kommer med på bildeutsnittet, eller at overvåking av ferdsel inn til et bygg også fanger opp resepsjonisten, uten at det er hensikten. Dette må du løse, for eksempel ved å endre kameraplassering eller -vinkel, eller ved å snevre inn bildeutsnittet. En annen løsning kan være fysisk avskjerming av hva som filmes eller digital maskering/"sladding" av deler av bildet. En slik maskering må ikke kunne fjernes fra opptakene i ettertid.

Tidsstyring – når skal du overvåke?

Overvåkingen må begrenses til tider eller situasjoner hvor behovet er størst. Overvåking kun på kvelds- og nattestid vil for eksempel være tilstrekkelig i noen tilfeller. Det vil også være en mer personvernvennlig løsning.

I noen tilfeller vil en tidsbegrensning dessuten være nødvendig for at overvåkingen skal være lovlig.

Styrbare kamera og zoom

Du bør generelt unngå å installere utstyr med overvåkingsmuligheter du ikke har behov for. Bruk av styrbare kamera og zoom-funksjon krever en god begrunnelse. Denne type utstyr muliggjør en nærgående og oppfølgende overvåking, noe som er mer inngripende enn overvåking uten slike muligheter. Det vil også kunne gi mulighet til å overvåke mer enn det som er tiltenkt, og dermed mer enn det som er lovlig. Potensialet for misbruk er større, og det er viktig med oppfølging av hvordan slikt utstyr blir brukt. Dette betyr at man må legge ned et betydelig arbeid for å begrense hva man kan se ved å styre kameraet.

Unngå dummyer

Med dummy menes her innretninger som gir inntrykk av at området kameraovervåkes, men som i virkeligheten er ubrukelig eller brakoblet. I noen tilfeller har dummyer blitt installert på områder hvor reell overvåking ikke er tillatt, slik som toaletter.

Regelverket regulerer bruk av dummy-kameraer på samme måte som ekte kameraovervåking. Det betyr at de samme vilkårene må være oppfylt for at det skal være tillatt, slik som kravet til nødvendighet. Også pliktene blir de samme så langt de passer. Rene dummy-anlegg er ikke melde- eller konsesjonspliktige.

Villedende anordninger og feilinformasjon bryter med prinsippet om sannferdig informasjon om behandling av personopplysninger. Følelsen av å være overvåket vil være ekte selv om kameraet er falskt. Det vil også kunne være uheldig dersom personer tror at overvåkingen kan bety at farlige situasjoner kan oppdages og avverges, eller at opptak kan bevise straffbare handlinger i ettertid. Vi fraråder derfor bruk av dummyer.

7. Regelverk

Her følger de mest relevante bestemmelsene.

Personopplysningsloven

Kapittel I. Lovens formål og virkeområde

§ 3. Saklig virkeområde

Loven gjelder for

- a) behandling av personopplysninger som helt eller delvis skjer med elektroniske hjelpemidler,
- b) annen behandling av personopplysninger når disse inngår eller skal inngå i et personregister og
- c) alle former for kameraovervåking, slik dette er definert i § 36 første ledd.

Loven gjelder ikke behandling av personopplysninger som den enkelte foretar for rent personlige eller andre private formål.

(---)

Kapittel II. Alminnelige regler for behandling av personopplysninger

§ 8. Vilkår for å behandle personopplysninger

Personopplysninger (jf. § 2 nr. 1) kan bare behandles dersom den registrerte har samtykket, eller det er fastsatt i lov at det er adgang til slik behandling, eller behandlingen er nødvendig for

- a) å oppfylle en avtale med den registrerte, eller for å utføre gjøremål etter den registrertes ønske før en slik avtale inngås,
- b) at den behandlingsansvarlige skal kunne oppfylle en rettslig forpliktelse,
- c) å vareta den registrertes vitale interesser,
- d) å utføre en oppgave av allmenn interesse,
- e) å utøve offentlig myndighet, eller
- f) at den behandlingsansvarlige eller tredjepersoner som opplysningene utleveres til kan vareta en berettiget interesse, og hensynet til den registrertes personvern ikke overstiger denne interessen.

§ 11. Grunnkrav til behandling av personopplysninger

Den behandlingsansvarlige skal sørge for at personopplysningene som behandles

- a) bare behandles når dette er tillatt etter § 8 og § 9,
- b) bare nyttes til uttrykkelig angitte formål som er saklig begrunnet i den behandlingsansvarliges virksomhet,
- c) ikke brukes senere til formål som er uforenlig med det opprinnelige formålet med innsamlingen, uten at den registrerte samtykker,
- d) er tilstrekkelige og relevante for formålet med behandlingen, og
- e) er korrekte og oppdatert, og ikke lagres lenger enn det som nødvendig ut fra formålet med behandlingen, jf. § 27 og § 28.

Senere behandling av personopplysningene for historiske, statistiske eller vitenskapelige formål anses ikke uforenlig med de opprinnelige formålene med innsamlingen av opplysningene, jf. første

ledd bokstav c, dersom samfunnets interesse i at behandlingen finner sted, klart overstiger ulempene den kan medføre for den enkelte.

Personopplysninger som gjelder barn, skal ikke behandles på en måte som er uforsvarlig av hensyn til barnets beste.

Kapittel VII. Kameraovervåking

§ 36. Definisjon

Med kameraovervåking menes vedvarende eller regelmessig gjentatt personovervåking ved hjelp av fjernbetjent eller automatisk virkende overvåkningskamera eller annet lignende utstyr som er fastmontert. Som kameraovervåking anses både overvåking med og uten mulighet for opptak av lyd- og bildemateriale. Det samme gjelder utstyr som lett kan forveksles med en ekte kameraløsning.

Kameraovervåking kan bare finne sted der vilkårene for dette er oppfylt etter § 37 (alminnelige vilkår) og §§ 38 til 40 (tilleggsvilkår).

§ 37. Alminnelige vilkår for kameraovervåking

Personopplysningsloven gjelder i sin helhet for alle former for kameraovervåking, jf. § 3 første ledd bokstav c, med de presiseringer som fremgår av annet til fjerde ledd.

Kameraovervåking som må antas å ha vesentlig betydning for forebygging og oppklaring av straffbare handlinger er tillatt selv om vilkårene i § 9 første ledd bokstav a til h ikke er oppfylt. I slike tilfeller gjelder heller ikke konsesjonsplikt etter § 33.

Ved vurderingen av hva som er en berettiget interesse etter personopplysningsloven § 8 bokstav f skal det for kameraovervåking legges vesentlig vekt på om overvåkingen bidrar til å verne om liv eller helse eller forebygger gjentatte eller alvorlige straffbare handlinger.

Kameraovervåking skal kun anses som behandling av sensitive personopplysninger der slike utgjør en vesentlig del av opplysningene som overvåkingen omfatter.

§ 38. Tilleggsvilkår ved overvåking av sted hvor en begrenset krets av personer ferdes jevnlig

Kameraovervåking av sted hvor en begrenset krets av personer ferdes jevnlig, er bare tillatt dersom det ut fra virksomheten er behov for å forebygge at farlige situasjoner oppstår og ivareta hensynet til ansattes eller andres sikkerhet eller det for øvrig er et særskilt behov for overvåkingen.

§ 38a. Tilleggsvilkår ved overvåking av parker, strender og lignende rekreasjonsområder som er tilgjengelig for allmennheten

Kameraovervåking av parker, strender og lignende rekreasjonsområder som er tilgjengelig for allmennheten, er bare tillatt når behovet for overvåking klart overstiger den enkeltes interesse av ikke å bli overvåket.

Ved vurderingen av behovet for overvåking skal det særlig legges vekt på om overvåkingen er av vesentlig betydning for å forebygge straffbare handlinger som kan true liv eller helse, hindre ulykker eller ivareta liknende samfunnsnyttige interesser.

Ved vurderingen av den enkeltes interesse av ikke å bli overvåket skal det særlig legges vekt på hvordan overvåkingen skal skje, samt hva slags område som skal overvåkes.

§ 39. Tilleggsvilkår for utlevering av opptak gjort ved kameraovervåking

Personopplysninger som er innsamlet ved opptak gjort ved kameraovervåking, kan bare utleveres til andre enn den behandlingsansvarlige dersom den som er avbildet samtykker eller utleveringsadgangen følger av lov. Opptak kan likevel utleveres til politiet ved etterforskning av straffbare handlinger eller ulykker hvis ikke lovbestemt taushetsplikt er til hinder.

§ 40. Tilleggsvilkår om varsel om at overvåking finner sted

Ved kameraovervåking på offentlig sted eller sted hvor en begrenset krets av personer ferdes jevnlig, skal det ved skilting eller på annen måte gjøres tydelig oppmerksom på at stedet blir overvåket, at overvåkingen eventuelt inkluderer lydopptak og hvem som er behandlingsansvarlig.

§ 41. Forskrifter

Kongen kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om kameraovervåking og opptak i forbindelse med slik overvåking, herunder om sikring, bruk og sletting av opptak gjort ved kameraovervåking og om innsynsrett for den som er overvåket i de deler av opptakene hvor han eller hun er avbildet. Det kan også gis forskrift om at opptak kan utleveres utover det som følger av § 39.

Personopplysningsforskriften

Kapittel 8. Kameraovervåking

§ 8-1. Virkeområde

Kapittelet her gjelder for kameraovervåking, jf. personopplysningsloven § 36.

§ 8-3. Politiets bruk av opptak

Personopplysningsloven § 11 første ledd bokstav c er ikke til hinder for at politiet bruker opptak det er i besittelse av, i forbindelse med forebygging av straffbare handlinger, i forbindelse med oppklaring av ulykker eller i saker om ettersøking av forsvunne personer.

Innsynsrett etter personopplysningsloven kan ikke gjøres gjeldende i opptak som politiet er i besittelse av, eller opptak som kan være av betydning for rikets eller dets alliertes sikkerhet, andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser og forholdet til fremmede makter.

§ 8-4. Sletting av opptak

Opptak skal slettes når det ikke lenger er saklig grunn for oppbevaring, jf. personopplysningsloven § 28.

Opptak skal senest slettes 7 dager etter at opptakene er gjort. Sletteplikten etter forrige punktum gjelder likevel ikke dersom det er sannsynlig at opptaket vil bli utlevert til politiet i forbindelse med etterforskning av straffbare handlinger eller ulykker. I slike tilfeller kan opptakene oppbevares inntil 30 dager.

Opptak gjort i post- og banklokaler skal slettes senest tre måneder etter at opptakene er gjort.

Sletteplikten etter andre og tredje ledd gjelder ikke

- a) for opptak som politiet er i besittelse av,
- b) for opptak som kan være av betydning for rikets eller dets alliertes sikkerhet, forholdet til fremmede makter og andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser, eller

c) hvor den som er avbildet samtykker i at opptakene oppbevares lenger.

Dersom sletteplikten etter første ledd oppstår for opptak som er utlevert til politiet fra andre, kan politiet tilbakelevere opptaket til vedkommende, som snarest skal slette det dersom fristen etter andre og tredje ledd er gått ut.

Dersom det foreligger et særlig behov for oppbevaring i lengre tid enn fastsatt i andre og tredje ledd, kan Datatilsynet gjøre unntak fra disse bestemmelsene.